

Наталя КУТУЗА

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри прикладної лінгвістики
м. Одеса
kutuz@i.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0816-3264>

**«ЖИТТЯ ПІД ЗНАКОМ УНІВЕРСИТЕТУ»:
КРЕДО ДЕКАНА, ПРОФЕСОРА Є. М. ЧЕРНОІВАНЕНКА**

*Американці кажуть, що професор – це людина,
яка випадково потрапила до університету
і не змогла з нього вийти. Повною мірою це
стосується і мене, за що я щиро вдячний долі.
Є. М. Черноіваненко.*

Якщо пишеш спогади, то інколи це значить людини вже немає, й ти починаєш замислюватися про те, що життя швидкоплинне, як би банально це не звучало. Спогади... не віриться й до сьогодні. Із пам'яті виринають певні моменти, що, на перший погляд, здаються у якомусь хаотичному порядку, але через деякий час вони, наче мозаїка, створюють візерунки історій, подій. Після першої асоціації, що ти не можеш повірити в те, що Євгена Михайловича вже немає, далі виринає зі спогадів відчуття якогось всеохопливого спокою, рівноваги та впевненості, які випромінював Євген Михайлович, хоча наприкінці його життя від нього самого дізналася, що він був запальною людиною. Це для мене була несподіванка, яка мене дуже здивувала, якась кардинально відмінна риса особистості, хоча в різних обставинах і з різними людьми ми відкриваємо різні грані нашого характеру, це ж не секрет. Також для мене стало відкриттям, що Євген Михайлович був зятим бітломаном, він дуже любляв «Beatles» та все, що з ними пов'язано: від творчості до сувенірів.

Саме «наші стежки не перетиналися» з Євгеном Михайловичем Черноіваненком, оскільки він викладав на російському відділенні філологічного факультету, а я навчалася на українському відділенні. Перше особисте знайомство з Євгеном Михайловичем у мене відбулося напередодні мого захисту кандидатської дисертації у 2003 році. Професор Євген Михайлович Черноіваненко на той час обіймав ще й посаду вченого секретаря спеціалізованої Вченої ради, що, зокрема, й позначало: без підпису Євгена Михайловича на рукописі автореферату дисертації до друку не можна було подавати власне автореферат. Наперед знаючи прискіпливість та ретельність перевірки, я відчувала надмірну стурбованість – як же пройде ця сурова перевірка? На мій подив, такого аж занадто доброзичливого ставлення я не очікувала й все пройшло, як-то кажуть, на ура!

Але більше загальних справ у нас стало згодом, тоді, коли декан Євген Михайлович Черноіваненко в лютому 2013 року запросив мене бути вченим секретарем Вченої ради філологічного факультету, яким я і була 8 років до самого кінця його життя. Згадуються численні засідання вченої ради філологічного факультету, де ми сиділи пліч-о-пліч багато років. Євген Михайлович як голова ради, я як вчений секретар. На засіданнях, окрім важливих питань, іноді перекидалися репліками й жартівливого характеру, що засвідчувало й почуття гумору, і самоіронію, а може й сум за студентськими роками, коли Євген Михайлович грав у КВК. Серед цих фраз моїми улюбленими були дві. Коли засідання Вченої ради затягувалось, то про його «довге тривання» він іноді шуткував, що можна й заснути, промовляючи словами наче з анекдоту: «Сиджу я на раді, і сниться мені, що я на раді, прокидаюся, а я на раді». А тоді, коли йому самому треба декілька разів виступати з приводу декількох питань, з усмішкою цитував крилату фразу з відомої гуморески Михайла Жванецького «А що нам скаже начальник транспортного цеху?».

Любов до гумору й творчості загалом засвідчувало й те, що Євген Михайлович останніми роками на свято День філологічного факультету писав сценарій сам, не турбуючи нікого. То було свято його у всіх сенсах. Стоячи на сцені актової зали улюбленого університету, який став смислом усього його життя, він певною мірою згадував у такий спосіб і своє студентське творче життя. Отже, пройшовши шлях від студента до декана (декількох каденцій), Євген Михайлович увесь час був у вирії життя університету: був лаборантом, аспірантом, викладачем, редактором факультетської газети, професором, одним із співзасновників кафедри журналістики на філологічному факультеті, деканом... Цей перелік можна продовжувати ще...

Виринають зі спогадів останні його вибори на посаду декана, де всі працівники обрали Євгена Михайловича як гаранта не лише налагодженої роботи, а й спокою та комфорту, що панувало на факультеті. Є начальники, керівники, до яких колеги, студенти трохи побоюються входити до кабінету, проте до Євгена Михайловича залюбки йшли всі без вагань, знаючи, що їх чекає завжди спокійна, дружня атмосфера, впевненість, що тебе завжди вислухають з максимальною увагою та повагою. Під час цих зустрічей обговорювалися, окрім величезної паперової організаційної роботи, ще й цікаві речі: секрети успішної роботи та комунікації, з якими ним ділилися й легенди нашого університету, розповіді про університет, людські стосунки та багато іншого. Таким чином вирішення робочих питань ставало пізнавальною міні-лекцією з філософськими роздумами, де сипалися і цитати видатних діячів і анекдоти, все було спокійно і з жартами. Якби то знати, я би, мабуть, усе записувала б, але ж багато з того, що ми обговорювали, є і на сторінках його книг.

Згадується сумісна робота над книгою, що була присвячена 150-річчю нашого університету: обмірковували, які самі факти висвітлювати про філологічний факультет, про кафедри нашого факультету, були пошуки, віднайден-

ня кращих форм, змісту, неодноразові збори із завідувачами кафедри нашого факультету, із деканами інших факультетів. Результат порадував товстелезною книгою, яка й вийшла на честь 150-річчя заснування університету.

Виринає також зі спогадів, як обговорювали вихід книги Євгена Михайловича в 2014 році «Жизнь под знаком Университета» (Черноиваненко Е. Жизнь под знаком Университета. Одесса: ОНУ, 2014. 242 с.). В університеті профкомом на честь 150-річного ювілею заснування університету була започаткована літературно-художня серія красного письма – «Вони родом із університету», де однією із книг стали й твори Євгена Михайловича. Тут розміщені цікаві матеріали, які вже можна вважати історією – від коротких оповідань з приводу певних тем, що турбували Євгена Михайловича, до текстів, які він писав ювілярам нашого університету в певний період часу. Окремими цікавими історіями були й думки з приводу його мандрівок, й філософські роздуми після прочитання творів відомих авторів та ін. Проте найбільш цікавим для мене (оскільки перша моя дисертація була присвячена саме цій проблемі) були роздуми про вивіски нашого міста («Читай вывески»), де наявні розмірковування із дуже слухними зауваженнями з приводу доречності обрання певних назв для найменування об'єктів. Згадується й те, як обговорювали та дуже веселилися з приводу того, як ми всі святкуємо Різдво (7 січня, а не 25 грудня) та Новий рік з 31 на 1 січня («Картинки новогодней Праги»), проте звертаємо увагу на традиції святкування китайського Нового року, який наступає, починаючи з середини січня, іноді й лютого, і ця алогічність дуже дивувала, як і те, що багато хто над цим і не замислювався.

Обговорювали й видання його книги «Логика людського життя», яка вийшла в 2019 році (Черноиваненко Е. Логика человеческой жизни. Киев: Издательский дом Дмитрия Бурого, 2019. 664 с.). Я рекомендувала видавця, ми радилися з приводу деяких моментів, у тому числі й технічних, а багато з того, що є у книзі, обговорювали, коли був час... Мені здається, що цю книгу можна кваліфікувати радше як енциклопедію з філософії, де представлено розмірковування автора через призму накопичених наукових знань та життєвого досвіду, де дійсно можна знайти багато відповідей на численні питання, де є звернення до видатних філософів, письменників, філософів тощо на підтвердження своїх думок чи їхнього спростування, певне запрошення до діалогу, навіть багато назв саме підрозділів зі знаком запитання. І писалася ця книга не швидко, з певною поміркованістю та неквапливістю, ніби прагнучи повною мірою досягнути якомога більше. Тут порушені проблеми, які є, були та будуть стільки, скільки є Всесвіт. Успіх, багатство, самотність, час, влада, старість, смисл життя, смерть, любов, доля, здоров'я, діти, політика, віра, сім'я, знання, щастя... Те, про що замислювався Євген Михайлович, і те, про що замислюються рано чи пізно усі люди. Тепер книга Євгена Михайловича як путівник по життю, як певна недомовленість за багатьма темами, і діалог можна вести, але без нього, звертаючись до сторінок його книги, знаходячи відповіді на багато питань. Не

випадково завершується книга таким реченням – «Логіка життя підказує: пора ставати щасливими». Це як заповіт для всіх нас, що людина народжена бути щасливою, радіти кожному дню, не звертати уваги на негаразди, зосереджуватися на прекрасному, творити та створювати щось неймовірне, пора ставати такими. І ми обов'язково ними станемо остаточно після нашої довгоочікуваної Перемоги, тоді, коли настане переможний мир.

На жаль, коронавірус не жаліє нікого й ця хвороба забрала його. Періодично, коли згадую Євгена Михайловича, то з пам'яті виринають його слова, які він сказав перед тим, як лягти у лікарню: «Наташ, я не должен был заболеть...». Було ще декілька бесід, мала статися ще одна, але не судилося. Мені завжди здавалося, що такі люди живуть набагато більше, але... Напишу його словами, коли було зрозуміло, що деякі речі ми не в силі змінити, як би нам цього не хотілося: «Ну що ми можемо зробити?». Вічна, світла пам'ять Людині, яка все своє життя присвятила університету, живучи та дихаючи ним. Теплі спогади залишилися в багатьох людей та сум, що серед нас вже немає Євгена Михайловича. І багато речей нам ще потрібно досягнути...